PEDAGOGICAL OPPORTUNITIES FOR ORGANIZING MOTHER TONGUE AND READING LITERACY LESSONS IN PRIMARY GRADES BASED ON INNOVATIVE TECHNOLOGIES

Jo‘lliyeva Sojida To‘xtamish qizi
Primary School Teacher at School No. 31, Termez District
sojidajolliyeva0@gmail.com

Abstract

The thesis discusses the methodological conditions for applying innovative technologies in mother tongue and reading literacy lessons in primary grades, as well as the results of pedagogical experiments. Achievement indicators in experimental and control classes are compared, and the importance of teachers’ methodological preparedness and interactive tasks is analyzed.

Keywords

primary education, mother tongue, reading literacy, innovative technology, interactive method, didactic game, pedagogical experiment.

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA ONA TILI VA O‘QISH SAVODXONLIGI DARSLARINI INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Jo‘lliyeva Sojida To‘xtamish qizi
Termiz tumani 31- sonli maktab boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi
sojidajolliyeva0@gmail.com

Annotatsiya. Tezisda boshlang‘ich sinflarda ona tili va o‘qish savodxonligi mashg‘ulotlarida innovatsion texnologiyalarni qo‘llashning metodik shartlari va pedagogik tajriba-sinov natijalari yoritiladi. Tajriba hamda nazorat sinflaridagi o‘zlashtirish ko‘rsatkichlari qiyoslanib, o‘qituvchining metodik tayyorgarligi va interfaol topshiriqlarning ahamiyati tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta’lim, ona tili, o‘qish savodxonligi, innovatsion texnologiya, interfaol metod, didaktik o‘yin, pedagogik tajriba-sinov.

Kirish.

Boshlang‘ich ta’limda ona tili va o‘qish savodxonligi darslari o‘quvchilarning nutqi, matnni anglash, fikrni mustaqil ifodalash va xulosa chiqarish ko‘nikmalarini shakllantiradi. Darsni faqat og‘zaki tushuntirishga asoslash barcha o‘quvchilarning faol ishtirokini ta’minlamaydi. Shu sababli interfaol metodlar, didaktik o‘yinlar, rolli mashqlar va axborot-kommunikatsiya vositalarini o‘quv maqsadiga muvofiq tanlash dolzarbdir [2, 4]. Tadqiqot maqsadi mazkur texnologiyalardan foydalanish shartlarini o‘rganish va ularning o‘zlashtirish ko‘rsatkichlari bilan bog‘liqligini baholashdan iborat.

Nazariy-metodik asoslar.

Ta’limdagi innovatsiya o‘quv jarayonining mazmuni, metodlari va ishtirokchilar hamkorligini yangilash bilan bog‘liq. Innovatsion faoliyatning huquqiy asoslari O‘zbekiston Respublikasining tegishli qonunida belgilangan [1]. Pedagogik texnologiyalar haqidagi tadqiqotlarda o‘quvchini faol ishtirokchiga aylantirishga e’tibor qaratiladi [4, 6]. Bunda yangilikning o‘zi emas, balki uning muayyan didaktik vazifaga mosligi muhim.

“BBB” (bilaman — bilishni xohlayman — bildim) jadvali o‘quvchining avvalgi bilimlarini aniqlash va yangi ma’lumotni umumlashtirishga, loyiha metodi mustaqil izlanishga, keys-stadi esa muammoli vaziyatni muhokama qilishga xizmat qiladi. Badiiy matnni sahnalashtirish qahramon nutqi va xatti-harakatlarini anglashga yordam beradi. Rebus, krossvord va boshqa didaktik o‘yinlar mavzuni mustahkamlash uchun qo‘llanishi mumkin. Ushbu usullar yosh va individual xususiyatlar, dars maqsadi hamda o‘quv materialining murakkabligiga qarab tanlanishi zarur.

Bilish faolligini rivojlantirish uchun darsni muammoli savoldan boshlash, kichik guruhlarda matn ustida ishlash, o‘qilgan material asosida qisqa hikoya tuzish va fikrni

dalillashga yo‘naltirilgan topshiriqlar berish maqsadga muvofiq. Audio va video materiallar matnni idrok etishni qo‘llab-quvvatlashi mumkin, biroq texnik vosita o‘qituvchining metodik boshqaruvini almashtirmaydi.

Tadqiqot metodologiyasi va natijalari.

Asosiy maqolada bayon etilgan pedagogik tajriba-sinov 2021–2023-yillarda Termiz shahridagi 31- va 8-umumta’lim maktablarining 2–3-sinflarida o‘tkazilgan. Unda 122 nafar o‘quvchi va 18 nafar o‘qituvchi qatnashgan. Tadqiqotda kuzatish, suhbat, so‘rovnoma, tajriba-sinov hamda matematik-statistik tahlil metodlari qo‘llangan [7]. O‘zlashtirish yuqori (86–100 ball), o‘rta (71–85 ball) va past (55–70 ball) darajalarda baholangan.

3-sinf bo‘yicha yakuniy natijalarda tajriba sinfida yuqori daraja 34 %, o‘rta daraja 38 %, past daraja 28 % bo‘lgan; nazorat sinfida esa mos ravishda 30 %, 37 % va 33 % qayd etilgan. Demak, yuqori darajadagi ulush 4 foiz punktga ko‘proq, past darajadagi ulush 5 foiz punktga kam. Bu ko‘rsatkichlar tajriba sinfi foydasiga farqni bildiradi, biroq statistik ahamiyatlilik haqidagi xulosa uchun qo‘shimcha hisob-kitob talab etiladi.

So‘rovnomada 18 nafar o‘qituvchidan 14 nafari innovatsion vositalarni zarur deb bilgan, 6 nafari esa o‘quvchilarning ushbu texnologiyalarni o‘zlashtirishini qoniqarli baholagan. O‘quvchilar orasida “innovatsion texnologiya” tushunchasini to‘g‘ri izohlaganlar ulushi 27 % dan 57,5 % ga yetgan. Respondentlarning 59 % i darsga qiziqishini ta’limiy o‘yinlar bilan, 63 % i o‘qituvchi bilan va 21 % i texnik vositalar bilan bog‘lagan. Mazkur ma’lumotlar metod tanlash bilan bir qatorda pedagogning shaxsiy va kasbiy mahoratiga ham e’tibor qaratish zarurligini ko‘rsatadi.

Xulosa.

Tajriba va nazorat sinflarini qiyoslash innovatsion metodlar qo‘llangan guruhda o‘zlashtirish ko‘rsatkichlari nisbatan yaxshiroq bo‘lganini ko‘rsatdi. Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari interfaol topshiriqlarni o‘quvchilarning yoshiga moslashtirishi, matn bilan

ishlashni og‘zaki va yozma ijodiy mashqlar bilan bog‘lashi, guruhli faoliyat va didaktik o‘yinlardan maqsadli foydalanishi lozim. Natijalarni kengroq umumlashtirish uchun boshqa maktablarda ham takroriy tadqiqotlar o‘tkazish maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining “Innovatsion faoliyat to‘g‘risida”gi Qonuni. 24.07.2020 y., O‘RQ-630.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi. – Toshkent, 2020.

4. Yo‘ldoshev J.G‘. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018.

6. Sattorov A. Boshlang‘ich sinflarda innovatsion texnologiyalardan foydalanish metodikasi. – Toshkent, 2020.

7. Jo‘lliyeva S.T. Boshlang‘ich sinflarda ona tili va o‘qish savodxonligi darslarida innovatsion texnologiyalardan foydalanish: Magistrlik dissertatsiyasi. – Termiz: TerDPI, 2023.